

Richard Russo

Schadevolle jaren

Vertaald door Kees Mollema

SIGNATUUR

2011

Voor Jim Russo
In memoriam

De inwoners zijn, zoals de man eens zei, ' hoeren, pooiers, gokkers en klootzakken', waarmee hij iedereen bedoelde. Had de man door een ander kijkgaatje gegluurd, dan had hij misschien gezegd, ' heiligen en engelen en martelaren en vrome mensen', en hij zou hetzelfde bedoeld hebben.

– JOHN STEINBECK, *Cannery Row*

Deel 1

Onafhankelijkheidsdag

1

Mijn vader wist, net als zoveel mannen met wie hij had gediend, precies wat hij wilde doen als de oorlog voorbij was. Hij wilde zui-
pen, naar de hoeren en wedden op de renbaan. ‘Hij krijgt er wel
genoeg van,’ zei mijn moeder vol vertrouwen. Ze probeerde hem bij
te houden in die eerste, woelige maanden na de thuiskomst van de
mannen, maar dat redde ze niet, omdat er op háár de afgelopen drie
jaar niet was geschoten en zij niet elke ochtend wakker werd met
een gevoel van verbazing. Een tijdje was het leuk, de lange nachten,
de droge martini’s en de fotofinishes op de renbaan, maar toen was
ze plotseling zwanger van mij en besloot ze dat de oorlog nu écht
voorbij moest zijn. Bijna iedereen die ze kende leidde weer een
geregeld leven, want zelfs een overwinning kon je niet eindeloos
blijven vieren. Ik denk niet dat het bij haar opkwam dat mijn vader
niet de overwinning vierde, en dat ook nooit had gedaan. Hij vierde
het leven. Zijn leven. Zij mocht meedoen als ze daar zin in had, of
niet, als ze er geen zin in had, wat haar het beste uitkwam. ‘Hij
krijgt er wel genoeg van,’ zei ze tegen mijn grootvader, die net zelf
uitgeput en verzwakt door malaria was teruggekeerd naar zijn be-
scheiden huis in Mohawk, dat hij had gekocht met een aanbetaling
van tweehonderd dollar, een jaar na het einde van de vorige oorlog,
waarvoor hij te jong was geweest om zich aan te melden. Maar nu
had hij geen behoefte de overwinning of wat dan ook te vieren. Zijn
vrouw was overleden tijdens zijn verblijf op de Stille Zuidzee, maar
ze hadden toch al niet meer van elkaar gehouden, wat een van de
redenen was geweest dat hij zich op zijn tweeënveertigste had aan-
gemeld om te vechten in een oorlog waarin hij eigenlijk niet had
willen vechten. Ze was geen slechte vrouw geweest, en het feit dat
hij haar dood niet als een verlies voelde, maakte hem terneergesla-
gen en teleurgesteld. In zijn ziekenhuisbed in New London, Con-
necticut las hij boeken en schreef zijn memoires, terwijl zijn jon-

gere medepatiënten, allemaal herstellende van malaria, pokerden en wachtten op toestemming om op weekendverlof te gaan. In hun toestand was er maar weinig voor nodig om straalbezopen te worden, en de meesten van hen trilden vroeg op de zaterdagavond al zo erg dat ze liever weggropen in een donker hoekje van hun goedkope hotelkamer, om te wachten tot ze op maandagochtend weer opgenomen konden worden in het ziekenhuis. Maar ze hadden wel erger overleefd, dat dachten ze tenminste. Mijn grootvader zag hoe ze systematisch elke kans op genezing dwarsboomden en daarom begreep hij mijn vader. Misschien heeft hij zelfs geprobeerd het aan zijn dochter uit te leggen, toen zij hem vertelde dat ze voorlopig uit elkaar gingen; een scheiding die slechts zou duren tot mijn vader zijn prioriteiten weer op orde had, omdat ze niet vermoedde dat dit al het geval was. ‘Het probleem met jou is,’ zei mijn vader tegen haar, ‘dat je denkt dat jij de kutjesmarkt in handen hebt.’ Helaas betrok mijn moeder deze opmerking niet op zichzelf, maar op haar huidige, opgezwollen toestand. Misschien had ze de kutjesmarkt op dat moment niet in handen, maar vroeger wel, en in de toekomst zou ze opnieuw over het kutjesmonopolie beschikken. Waarschijnlijk dacht ze ook dat mijn vader wel zou veranderen als hij zijn zoon eenmaal zou zien, dat ze allebei zouden veranderen. Dan zou de oorlog pas echt voorbij zijn.

In de nacht dat ik werd geboren, spoorde mijn grootvader hem op in een smoezelig vertrek boven de Mohawk Grill, waar hij zat te pokeren. Mijn vader hield twee goed verborgen paren in zijn hand en wachtte op de zevende kaart in een spelletje *studpoker*. Het nieuws dat hij vader was geworden maakte niet bijzonder veel indruk op hem. De dienstrevolver wel. Mijn grootvader had eerst even boven aan de steile, smalle trap staan uithijgen, met zijn handen op zijn knieën. Toen haalde hij zijn revolver tevoorschijn, stak de koude loop in mijn vaders oor en zei: ‘Opstaan, klootzak.’ Dit uit de mond van een man die twee oorlogen had meegemaakt zonder ook maar één keer te vloeken. De mannen aan de tafel roken zijn malaria en begonnen te zweten.

‘Ik wil nog even deze laatste kaart zien,’ zei mijn vader. ‘Dan gaan we.’

De geveer deelde met kwieke hand de kaarten rond en iedereen gaf als de donder zijn kaarten weg, ook de man die drie paren had.

‘Sla mij maar een paar rondjes over,’ zei mijn vader en hij stond langzaam op omdat hij nog steeds de revolver tegen zijn oor had.

In het ziekenhuis lag ik aan de borst van mijn moeder en ze moet er mooi hebben uitgezien, vast net zo mooi als het meisje dat voor de oorlog de kutjesmarkt in handen had gehad. ‘Nou?’ vroeg mijn vader, en toen ze mij omdraaide, zag hij mijn kleine piemeltje, grijnsde en zei: ‘Krijg nou wat.’ Het moet een teder moment zijn geweest.

Niet dat er iets veranderde. Een halfjaar later ging mijn grootvader dood, en de dag na de begrafenis, waarvoor mijn vader te laat en ongeschoren kwam opdagen, vroeg mijn moeder echtscheiding aan, en verloor daardoor binnen enkele dagen de twee belangrijkste mannen in haar leven.

Mijn vader en grootvader waren dan wel uit mijn moeders leven verdwenen, maar voor mij bleven ze cruciale figuren in mijn jonge jaren. Dankzij mijn moeder stond mijn grootvader, die ik me niet kon herinneren, me levendiger voor de geest dan mijn vader. Rond mijn zesde kende ik alle verhalen over hem, en nu, op mijn vijftigste, kan ik hem nog steeds woordelijk citeren. Er zijn vier seizoenen in Mohawk, zei hij altijd (met de stem van mijn moeder): ‘Onafhankelijkheidsdag, Kermis in Mohawk, het Vogelvreten en Winter.’ Je kon er niet omheen: de winters in Mohawk hielden ons stadje hardnekkig in hun greep. Als de lente allang was aangebroken en elders de tulpen in bloei stonden, lagen bij ons nog steeds bruine, vastgekoekte sneeuwhopen tegen de veranda’s en langs de kant van de weg. En hoewel het gele water dat langs de stoeprand stroomde de sneeuwhopen uitholde, verdwenen ze slechts langzaam, en het kwam voor dat het in mei nog flink sneeuwde. Pas ver in juni was de grond stevig genoeg om te kunnen honkballen en tegen Labor Day, als de kermis kwam, had de zon alweer aan overtuigingskracht ingeboet. Dan kwamen de lijkbleke mannen, typische gevallen van aangeboren achterlijkheid, die polsdikke, zwarte kabels aan een rammelende generator bevestigden die de draaimolens, de botsautootjes en de kop-van-jut van stroom voorzag. Ze kwamen uit de bergen, deze bleke, ongeschoren mannen, om de toestellen te bedienen en zich te verlekken aan de gespannen kindergezichten die blauw werden van angst, terwijl zij steeds har-

der op de ijzeren hendel drukten en ons alsmaar sneller rond lieten suizen. Als de opzichtige gekleurde lampen die op het kermisterrein slordig van de ene houten paal naar de andere waren getrokken de eerste dinsdag van september 's ochtends naar beneden werden gehaald, voelde je de winter al in de lucht hangen. Onafhankelijkheidsdag, Kermis in Mohawk, het Vogelvreten en Winter. Pas als volwassene realiseerde ik me hoe cynisch mijn grootvaders opmerking was. Hij had zijn zomer teruggebracht tot één enkele dag; de herfst tot een verzameling derderangs kermisattracties, smerig ruikende beesten, modder en mest; Thanksgiving Day tot verplicht vleeseten, dat hij een 'walgelijke vreetpartij' noemde; en de rest was Winter, met een hoofdletter. Dit werden de seizoenen in mijn moeders leven, nadat ze erachter was gekomen dat mijn vader gelijk had gehad met zijn opmerking over de kutjesmarkt. Ze werkte bij de telefooncentrale en wist alles over plaatsen waar ze wel echte seizoenen hadden. Na het werk vertelde ze over andere telefonistes die ze had gesproken, die in Tucson, Arizona, Albuquerque, New Mexico of San Diego, Californië woonden, steden waar het woord Zomer met een hoofdletter werd geschreven. 'Op een dag ...' zei ze, maar ze maakte haar zin niet af. 'Op een dag.' Dat ze geen werkwoord kon bedenken (of bijvoorbeeld een onderwerp: Ik? Wij?) om haar gedachten te verwoorden verbaasde me destijds, maar inmiddels weet ik dat ze niet geloofde dat Tucson, Arizona werkelijk bestond. Of misschien geloofde ze niet dat haar eigen beleving van de seizoenen ingrijpend zou veranderen door geografische overpeinzingen. Ze had mijn grootvaders bescheiden huisje geërfd, en dat hield haar op haar plek. De lage hypotheeklasten waren een zegen, want mijn moeder kreeg niet overdreven veel betaald bij de telefooncentrale. Maar de riolering en de elektrische bedrading waren verouderd, en ze had nooit genoeg geld over om meer dan een enkele leiding of stopcontact te laten repareren. Ze was vaste klant bij de schilders, de dakdekkers, de elektriciens en de loodgieters. Dus nam ze een abonnement op *Arizona Highways* en bleven we waar we waren.

Tot mijn zesde dacht ik aan mijn vader zoals ik dacht aan 'onze vader, die in de hemelen zijt', wiens bestaan een vaststaand gegeven was, maar die in de praktijk afwezig en dus irrelevant was. Mijn

moeder had de dag na mijn grootvaders begrafenis een scheiding aangevraagd, maar die werd nooit uitgesproken. Toen mijn vader van haar plannen hoorde, zocht hij haar advocaat op. Hij had niet echt een afspraak, maar die had hij ook niet nodig, ijsberend op het parkeerterrein, met zijn handen diep in zijn zakken en wolkjes blazend in de kou. Hij wachtte tot F. William Peterson, advocaat, uit zijn kantoor zou komen. Het was een van die gure, grijze dagen tussen kerst en nieuwjaar. Ik denk niet dat mijn moeder F. William had gewaarschuwd dat haar voornemen ongetwijfeld op grote weerstand zou stuiten en dat deze weerstand niet per se op juridische wijze geuit zou worden. Mijn moeder had F. William Peterson juist uitgekozen omdat hij niet uit Mohawk kwam en mijn vader niet kende. Hij was enkele maanden daarvoor naar Mohawk verhuisd en begonnen als jongste partner bij het advocatenkantoor waar een oud-studiegenoot van hem werkte. Ik kan me voorstellen dat hij al aan zijn besluit om naar Mohawk te verhuizen was gaan twijfelen voordat hij mijn vader die grijze namiddag ontmoette. F. William Peterson was een zachtaardige, corpulente man. Gekleed in een lange jas met bontkraag liep hij om kwart voor vijf het verlaten parkeerterrein op. F. William, niet bepaald een atleet, was druk bezig zijn mooie, nieuwe handschoenen – een kerstcadeau van zijn vrouw – aan te trekken, terwijl hij probeerde niet uit te glijden op het gladde terrein. Mijn vader droeg nooit handschoenen, ook die dag niet. Om zijn handen warm te houden blies hij erin, zodat er wolkjes tussen zijn vingers ontsnapten toen hij op F. William Peterson afliep die, behoedzaam schuifelend en met al zijn aandacht gericht op zijn nieuwe handschoenen, allesbehalve een eerlijke kans had. Toen hij plotseling op de grond zat en het warme, zoute bloed op zijn onderlip proefde, dacht de advocaat waarschijnlijk dat hij, ondanks zijn behoedzaamheid, toch was uitgegleden. Al even verrassend was het dat zich iemand over hem heen boog die hem niet bepaald een helpende hand leek te bieden. Het was trouwens geen hand die langs de rand van F. Williams blikveld zweefde, maar een vuist. Een gebalde vuist. En voordat de advocaat de aanwezigheid van die vuist kon duiden, dreunde die voor de tweede keer in zijn gezicht.

F. William Peterson was allesbehalve een vechtersbaas. Hij had niet in de oorlog gevochten en nog nooit geweld gebruikt tegen een levend wezen. Hij had een hekel aan lichamelijk geweld in het

algemeen en aan dit lichamelijk geweld in het bijzonder. Telkens als hij opkeek om te zien waar de vuist was gebleven, werd hij opnieuw in zijn gezicht geraakt, en na een paar keer besefte hij dat hij maar beter niet meer kon opkijken. De sneeuw en het ijs onder hem kleurden roze, evenals zijn nieuwe handschoenen. Hij vroeg zich af wat zijn vrouw, een Italiaanse die vijf jaar ouder was dan hij en die de laatste tijd enorm dik en opvliegend was geworden, zou zeggen als ze de handschoenen zag en hij besloot ter plekke, alsof dat zijn urgentste probleem was, om op weg naar huis een soortgelijk paar te kopen. Als hij zijn gezicht had kunnen zien, zou hij hebben geweten dat de handschoenen niet zijn urgentste probleem waren.

‘Jij gaat Jenny Hall niet verdedigen,’ zei een stem, boven grote werklazaren met metalen oogjes en leren veters.

Hij verdedigde mijn moeder echter wél, en als mijn vader dacht dat de zaak was afgedaan door F. William Peterson in elkaar te slaan en hem daarna achter te laten in de sneeuw, dan had hij F. William Peterson onderschat, evenals het merendeel van de juristen. Een halfuur later werd mijn vader gearresteerd in de Mohawk Grill, waar hij een hamburger at. F. William Peterson herkende de werklazaren met de metalen oogjes en leren veters, en mijn vaders rechterhand vertoonde nog de zwellingen van de klappen die hij F. William Peterson had gegeven. Waarschijnlijk zouden deze bewijzen geen van allen genoeg zijn om een rechtbank te overtuigen, en dat wist de advocaat, maar het leek hem een geruststellend idee dat mijn vader achter slot en grendel zat, hoe kort dan ook. Toen mijn vader in afwachting van het proces werd vrijgelaten, kreeg hij te horen dat hij was aangeklaagd wegens bedreiging met geweld en dat als hij, Sam Hall, zich in de directe omgeving van F. William Peterson begaf, hij een boete van vijfhonderd dollar en een gevangenisstraf tegemoet kon zien. De agent die hem dit alles vertelde was een maatje van mijn vader en hij verontschuldigde zich omstandig toen mijn vader wilde weten hoe een zogenaamd vrij land, waarvoor hij vijfendertig maanden lang had gevochten, in godsnaam een dergelijke wet kon toestaan. Het was inderdaad lullig, gaf de agent toe, maar als mijn vader F. William Peterson opnieuw wilde aftuigen, dan moest hij dat maar door een ander laten doen. Dit was natuurlijk geen onoverkomelijk bezwaar, maar mijn vader

bleef bij het standpunt dat hij dat in een écht vrij land zelf moest kunnen doen.

Dus zocht hij niet F. William Peterson, maar mijn moeder op. Voor zover hij wist had zij geen aanklacht tegen hem ingediend. Dat was vermoedelijk ook niet mogelijk, als zijn echtgenote. Het was dan wel niet volmaakt, maar het was in zekere zin toch een vrij land waarin ze leefden. F. William Peterson was mijn vader echter opnieuw een stap voor. Hij had mijn moeder opgebeld vanuit zijn kamer in het oude Nathan Littler Ziekenhuis, zodat ze wist wat haar te wachten stond. Zodra mijn vader voor het huis parkeerde, belde zij de politie, zonder af te wachten of hij haar vriendelijk zou begroeten, wat hij overigens niet deed. Ze schreeuwden tegen elkaar door de voordeur die zij weigerde open te doen.

Mijn moeder stak van wal met het belangrijkste punt. ‘Ik hou niet meer van je!’ gilde ze.

‘Nou en?’ ging mijn vader in de tegenaanval. ‘Ik hou ook niet van jou.’

Verbaasd of niet, ze liet zich niet van de wijs brengen. ‘Ik wil scheiden.’

‘Geen denken aan,’ zei mijn vader.

‘Ik heb jouw toestemming niet nodig.’

‘En óf je die nodig hebt,’ riep hij. ‘En je moet meer meebrengen dan een slappe advocaat en een goedkoop slot om mij buiten de deur te houden, in mijn eigen huis.’ Om zijn woorden kracht bij te zetten, beukte hij met zijn schouder tegen de deur, die doorboog maar niet bezweek.

‘Dit is het huis van mijn vader, Sam Hall. Jij hebt nooit iets gehad en je zult ook nooit iets hebben.’

‘Als jij die deur niet opendoet,’ waarschuwde hij, ‘kun je maar beter een eindje naar achteren gaan.’

Mijn moeder deed wat hij zei, maar toen stopte er net een politiewagen, waarop mijn vader over de balustrade van de veranda sprong en door de diepe sneeuw verdween naar de achterkant van het huis. Een van de agenten zette de achtervolging in, terwijl een andere door de omliggende straten reed om mijn vaders vluchtroute af te snijden. Het moet een fraai schouwspel zijn geweest, een agent die mijn vader achternazat tot hij geheel buiten adem schreeuwde: ‘We weten wie je bent!’ en mijn vader die over zijn

schouder riep: ‘Nou en?’ Hij wist dat niemand op hem zou schieten om wat hij had gedaan (en wat h ad hij nu eigenlijk helemaal gedaan, vroeg hij zich af). Een man mocht toch zeker wel in zijn eigen huis tegen zijn eigen vrouw schreeuwen? En dat zou ze dus zijn, en niets anders, tot h ij besloot van h aar te scheiden.

Het moet geleken hebben alsof ze tikkertje speelden. Alle burens keken toe vanaf de veranda’s achter hun huizen en moedigden mijn vader aan, die behendig onder en langs de uitgestrekte armen van de achtervolgende agenten glipte, want binnen enkele minuten waren de achtertuinen van ons huizenblok vergeven van de mannen in uniform, die een grote cirkel vormden die ze steeds kleiner maakten, terwijl de burens hen hard uitjouwden om deze oneerlijke speltactiek. Mijn moeder keek toe vanaf haar veranda en zag hoe de volhardende, natte en nijldige agenten mijn vader langzaam insloten. Op dat moment besloot ze dat scheiden misschien niet zo’n goed idee was.

Pas veel later begreep ze dat eisen dat hij een deel van de lasten voor zijn opgroeiende zoon op zich nam, de beste manier was om mijn vader uit de buurt te houden. Maar tot ze dat besepte was onze buurt het toneel van menig kostelijk schouwspel. Als mijn vader uit de gevangenis kwam, ging hij regelrecht naar mijn moeders huis (ze had zijn spullen elders opgeslagen en de sloten laten vervangen, waardoor er geen misverstand kon bestaan over wie de eigenaar was), en werd dan opnieuw gearresteerd wegens huisvredebreuk. Zijn logeerpertijen in de gevangenis van Mohawk County duurden steeds langer, en elke keer als hij vrijkwam was hij kwader dan daarvoor. Uiteindelijk nam een van zijn vrienden in het politiekorps van Mohawk hem apart en zei dat hij het niet meer in z’n hoofd moest halen om zich op Third Avenue te vertonen, want de rechter was het gezeur zat. De volgende keer dat hij werd opgepakt, zou hij lange tijd de bak ingaan. Als de zaken er zo voor stonden, koos mijn vader ervoor als een brave jongen naar huis te gaan, waar dat ook mocht wezen. Aangezien het hem niets uitmaakte waar hij woonde, huurde hij een kamer tegenover het politiebureau, zodat ze wisten waar ze hem konden vinden. Hij leende wat geld, haalde wat spullen uit de opslag en zette die in zijn huurkamer. Toen ging hij er weer op uit.

Rond drie uur ’s middags begon hij te drinken en tegen etenstijd

was hij in een partijtje poker verzeild geraakt; een leuk partijtje, zo bleek, met allemaal eerlijke jongens en zonder moeilijkheden. Het enige probleem was dat mijn vader tegen tieners al zijn geld had verloren en het spelletje moest afbreken om iemand te zoeken die hem wat kon lenen. Op dat uur van de avond was het niet gemakkelijk om iemand te vinden die honderd dollar kon missen, hoewel iedereen wist dat Sam Hall je ook terugbetaalde. Eerst probeerde hij een paar voor de hand liggende gelegenheden, toen de wat minder voor de hand liggende. Hij kreeg een paar drankjes aangeboden, als troost, van mensen die hem geen groot geldbedrag wilden of konden lenen. Tegen middernacht hing hij aan de bar van The Elms, een chic restaurant aan de rand van de stad, waar hij probeerde geld los te lullen van Jimmy Albanese, toen niemand minder dan F. William Peterson binnenkwam, met aan zijn arm een aantrekkelijke jonge vrouw die niet zijn echtgenote was, maar ongetwijfeld wel die van iemand anders. De advocaat bracht haar naar een zitje in een hoek, waar ze samen in de schaduw verdwenen. Toen de serveerster naar de bar kwam met hun bestelling, zei mijn vader dat het rondje voor hem was en vroeg haar of ze tegen zijn vrienden wilde zeggen: 'Leve de Ieren.' Toen F. William Peterson mijn vader ontdekte, grijnzend en met geheven glas, werd hij lijkbleek. Hij herkende zijn voormalige aanvaller natuurlijk, daar in het restaurant, en was in feite steeds bang geweest hem tegen te komen, vooral op parkeerterreinen, hoewel de laatste tijd zijn waakzaamheid wat was verslapt, nadat mijn moeder hem had verteld van de scheiding af te zien. Hij was het niet eens met dit besluit, uit principe niet en omdat het betekende dat hij voor niets in elkaar was gemept. Had ze haar echtgenoot ingelicht dat ze de scheiding niet door wilde zetten, vroeg de advocaat zich af. Waarschijnlijk niet, want wat deed Sam Hall anders in vredesnaam in The Elms? Het was net iets voor haar om niets te zeggen, en nu moest hij iets verzinnen om niet opnieuw, en deze keer in een openbare gelegenheid, te worden afgetuigd. Een gelegenheid waar hij eigenlijk niet hoorde te zijn, in het gezelschap van een vrouw wier echtgenoot nachtdienst had. Gelukkig zaten er nog steeds behoorlijk wat mensen aan de bar, en hij geloofde niet dat Sam Hall hem te lijf zou gaan, voordat het er wat rustiger was geworden. Hij kon met zijn vriendin wegrennen naar de parkeerplaats,

maar hij wist niet zeker of ze het zouden halen en dan zou hij haar moeten uitleggen waarom ze moesten rennen, en dat was niet bepaald bevorderlijk voor het imago dat hij wenste te cultiveren. Het beste was, zo besloot F. William Peterson, om mijn vaders bedoelingen te peilen en vervolgens te proberen die uit zijn hoofd te praten. Dus stond hij op, hij excuseerde zich, en liep naar de plek waar mijn vader met Jimmy Albanese zat te praten.

‘Weet je wel,’ zei hij tegen mijn vader, ‘dat je door op die kruk te zitten je contactverbod schendt, een overtreding waarvoor je opgesloten kan worden?’

Mijn vader keek naar Jimmy Albanese, die zelf zo’n beetje een advocaat was, aangezien hij drie keer op rij voor het examen van de New Yorkse orde van advocaten was gezakt.

‘Hij lult maar wat,’ was het deskundige oordeel van de edelachtbare Jimmy. ‘Jij was hier eerst. Hij valt jóú lastig.’

‘Weet je wat,’ zei mijn vader. ‘Jij geeft me een briefje van honderd en dan praten we nergens meer over. Je krijgt je geld woensdag terug. Uiterlijk vrijdag.’

Het was een vreemd verzoek, maar F. William Peterson vond het wel aanlokkelijk, want hij was erg bang voor mijn vader die, daarvan was hij overtuigd, krankzinnig verklaard moest worden. He-las zat hij krap bij kas. ‘Ik kan je vijftig lenen ...’

Mijn vader keek bedenkelijk. ‘Vijftig.’

De advocaat liet hem zijn portemonnee zien, waarin zevenenvijftig dollar zat.

‘Goed dan,’ zei mijn vader en hij stopte het geld met tegenzin in zijn zak. Beter iets dan niets, en nu was het gemakkelijker om iemand anders te vinden voor de andere vijftig. En trouwens, hij had net een idee gekregen. ‘Volgens mij staan we nu quitte. Bedankt.’

Hij had haast, maar er stond een telefoonsel voor The Elms en mijn vader wist dat het geluk met hem was. Alle puzzelstukjes vielen langzaam op hun plaats. Voordat hij naar mijn moeder reed, belde hij mevrouw Peterson op. Ja, ze wist precies waar The Elms was. En zeker, als ze een beetje opschoot kon ze daar over een kwartier zijn.

Nú stonden ze quitte.

Het was al laat toen hij Third Avenue inreed. Het huis was donker, maar het lukte hem mijn moeder te wekken. ‘Niet de politie

bellen,' riep hij haastig toen hij geluiden in het huis hoorde.

Mijn moeder was bedacht op een truc en schoof aarzelend het gordijn opzij en deed het raam open.

'Leen me vijftig dollar tot morgen,' zei hij.

'Wat?'

'Vijftig. Ik betaal je morgen terug en daarna blijf ik uit de buurt.'

'Ga je akkoord met een scheiding?'

'Nee,' zei hij. 'Maar ik zal je niet meer lastigvallen. Dat beloof ik je.'

Mijn moeder kende hem en wist dat ze hem in de tang had. 'We hebben een opgroeiende zoon,' zei ze. 'Ik kan het niet alleen af. Je moet me vijftig dollar per maand geven.'

Daar moest hij over nadenken. 'Oké,' zei hij uiteindelijk. 'Da's goed.'

Nu de zaak tot beider tevredenheid was geregeld, zonder tussenkomst van een rechter, gaf mijn moeder hem het geld en prees zichzelf gelukkig. En dat was ze ook. Ze zou nooit een cent zien van deze informele alimentatieregeling, maar dat verwachtte ze ook niet. Het belangrijkste was dat het haar was gelukt mijn vader, in een zwak moment, ermee in te laten stemmen, en hij zou zich schuldig voelen als hij zijn belofte niet nakwam. Hij zou liever op veilige afstand blijven dan haar de kans te geven het onderwerp aan te snijden. Al na een jaar zou zijn schuld zodanig zijn opgelopen dat hij toevallige ontmoetingen op straat zou proberen te vermijden en dan zou ze, daar kwam het in feite op neer, toch haar scheiding hebben. Ze sliep lang en diep die nacht, in het besef dat ze een zware last op zijn schouders had gelegd. Haar strategie bleek effectiever dan ze had durven hopen, want in juni kwam ze F. William Peterson tegen, die haar vertelde dat Sam Hall zijn heil buiten de stad had gezocht. De advocaat vroeg ook of ze een keer met hem uit wilde gaan, nu mevrouw Peterson van plan was van hem te gaan scheiden en zo.

Mijn vader kwam pas na zes jaar terug naar Mohawk, en al die tijd bleef mijn moeder zich verbazen over wat je met vijftig dollar kon kopen, mits je die goed investeerde.

2

Zelfs toen ik een kind was, kwam normale oprechtheid mij nooit erg van pas. Mijn eerste leugentje kan ik me niet herinneren, maar ik weet nog wel op welke onwaarheid ik voor het eerst werd betrapt. Jaren later, toen ik studeerde, biechtte ik die leugen op aan een meisje op wie ik smoorverliefd was, en zij gebruikte mijn verhaal als praktijkvoorbeeld in haar werkgroep psychologie en beloofde mij door zich voor niet-academische doeleinden beschikbaar te stellen. Dit is het verhaal dat ik haar vertelde. Het min of meer waargebeurde verhaal van mijn eerste fantaserijke leugen.

Ik zat in de eerste klas van de McKinley-basisschool (de kleuterschool was optioneel en wij hadden die optie niet benut), en onder de kinderen ging het gerucht dat mijn vader niet bij mijn moeder en mij woonde; een ongebruikelijke situatie in 1953, waardoor ik in september in het middelpunt van de belangstelling kwam te staan, omdat de kermis nu eenmaal voorbij was en er een jaar lang geen echte freaks (zoals het Heroïnonmonster: 'Als je haar ziet wil je haar vermoorden!') meer waren om je aan te vergapen. Mijn moeder had me instructies gegeven om gewoon te zeggen dat het niemand wat aanging waar mijn vader woonde, wat wel aangeeft hoe weinig ze van kinderen begreep als ze dacht dat zo'n slap antwoord hun natuurlijke, aanmatigende nieuwsgierigheid zou bevredigen. Gelukkig bedacht ik een slimmere oplossing voor mijn probleem. Ik zei tegen iedereen dat mijn vader dood was, en het weldadige effect was onmiddellijk voelbaar. Ik was zeer tevreden over mezelf.

Niet lang nadat ik was begonnen deze leugen te verspreiden, pakte mijn lerares, juf Holiday, me op een dag bij de hand en nam me mee naar buiten, terwijl de andere kinderen, braaf opgerold op hun slaapmatjes, hun dutje deden. Langs de stoeptrand stond een vuile, witte cabriolet. In de auto zat een man, en toen hij over de passagiersstoel leunde om het portier open te doen, gebeurde er

iets raars in mijn hart en bleef ik stokstijf staan, waarop juf Holiday me een zetje gaf. De man in de auto had een ongeschoren kin en zijn vingers, die eerst om het stuur lagen en vervolgens mijn kant op kwamen om het portier te ontgrendelen, waren zwart en eeltig. In zijn mond bungelde een sigaret, die nonchalant op en neer wipte als hij sprak. ‘Bedankt, jongedame,’ zei mijn vader.

Juf Holiday hield op met duwen. Misschien had ook zij zijn zwarte vingers opgemerkt. ‘Ik weet het niet,’ zei ze. ‘Dit kan me mijn baan kosten.’

‘Neuh,’ antwoordde mijn vader en misschien was het feit dat hij geen aanstalten maakte om uit te leggen waarom niet, precies wat ze nodig had, want ze duwde me plotseling de auto in en liep haastig terug naar school.

‘Nou?’ vroeg mijn vader. Ik heb me vaak afgevraagd of hij net zo zeker wist dat ik zijn zoon was als ik wist dat hij mijn vader was. In die tijd vertoonden we weinig uiterlijke gelijkenis. Mijn haar was blond en krullend, het zijne zwart en weerbarstig. Dacht hij dat die stomme juf het verkeerde kind had gepakt, of voelde hij toen hij me zag vanbinnen dat ik zijn zoon was? ‘Weet je wie ik ben?’

Ik knikte.

‘Kun je ook praten?’

Ik knikte weer, en voelde de tranen in mijn ogen springen.

‘Wie ben ik dan?’

Ik kon niets uitbrengen, kon hem ook niet aankijken, zag alleen zijn zwarte duim en vinger die met kracht de brandende sigaret uitknepen en de peuk in de volle asbak lieten vallen.

‘Goed dan,’ zei hij. ‘Wie ben jij?’

‘Ned,’ zei ik en ik slikte.

‘Ned wie?’

‘Ned Hall.’

‘Juist. Weet je waar de naam Hall vandaan komt?’

Ik schudde mijn hoofd. Hij stak weer een sigaret op en gooide de nog brandende lucifer in de asbak. De vlam kroop langs het kartonnen steeltje omhoog, dat net zo zwart kleurde als mijn vaders duim en wijsvinger.

‘Heeft je moeder gezegd dat je moest zeggen dat ik dood was?’

Ik schudde mijn hoofd.

‘Lieg niet tegen me.’

Ik begon te huilen, omdat ik niet loog.

‘Daar zal ze spijt van krijgen,’ zei hij. ‘Daar kun je vergif op innemen.’ Hij zat daar en rookte en wist niet wat hij me verder moest vragen. ‘Wil je terug naar school of wil je een ijsje halen bij de melkboer?’

Ik wilde het portier opendoen, maar kreeg er geen beweging in. Hij boog zich over me heen en zijn zwarte vingers maakten het portier voor me open. Toen ik weer terugkwam in de klas, rilde ik zo erg dat juf Holiday me naar de zuster bracht, die me onderzocht. Ze constateerde een lichte verhoging en besloot me in de auto naar huis te brengen. Toen we onze straat inreden, zagen we een witte cabriolet kwispelend wegscheuren, de heuvel op, terwijl uit tegengestelde richting een politiewagen de heuvel afkwam. Een aantal burens stond op hun veranda en wees in welke richting de vluchtende auto was verdwenen, en de politiewagen maakte een onhandige halve draai.

‘Dit betekent oorlog,’ zei mijn moeder toen ze eindelijk een beetje was gekalmeerd. Haar ogen gloeiden als de vuurkegel van mijn vaders sigaret.

En oorlog werd het.

Mijn moeder weerde zich dapper, in het begin tenminste. Telkens als hij opdook – gemiddeld twee keer per week – belde ze de politie. Wat mijn vader betrof was het een guerrillaoorlog, met snelle, onverwachte aanvallen. Voor je het wist was hij weer verdwenen. Hij verscheen bij voorkeur om drie uur ’s nachts onder het raam van mijn moeder, meestal dronken en klaar om flink herrie te trappen, totdat hij weer in de nacht verdween, dertig seconden voor de politie ter plaatse kwam. Hij had de radar van een dronkenman als het om de politie ging. Tijdens de tweede week van zijn veldtocht stond na zonsondergang een politieman op wacht achter ons huis, dus belde mijn vader op, in plaats van zelf te verschijnen. ‘Hoe lang is die dikke smeris van plan daar gehurkt in de bosjes te blijven zitten?’ vroeg hij mijn moeder. ‘Je kan je gordijnen maar beter goed dichtdoen, want ik ken deze klootzak.’ In feite kende hij ze allemaal en dat was het probleem. Telkens als wij een agent toegewezen kregen, wist mijn vader ervan. Meestal wist hij ook wie het was.

Niemand leek erachter te kunnen komen waar hij woonde, hoewel het gerucht ging dat hij in de wegebouw werkte, in de buurt van Albany. Zijn nachtelijke bezoeken gingen die hele zomer door, en eind augustus was mijn moeder volkomen uitgeput. In het begin nam hij haar vooral kwalijk dat ze mij tegen iedereen liet vertellen dat hij dood was, maar later kwam er nog meer kritiek. Die dag bij school had hij me eens goed bekeken en het beviel hem alerminst hoe ik eruitzag. Volgens hem maakte ze een verwijfd kutventje van me. En over kutjes gesproken, hij had vernomen dat ze de stad weer onveilig maakte.

Deze laatste beschuldiging ging haar te ver. De zes jaren dat hij weg was geweest, had ze bijna als een non geleefd. Ze zei dat haar afspraakjes op de vingers van één hand te tellen waren. 'Daar gaat het niet om,' zei hij. Zijn langdurige afwezigheid zag hij niet als een verzachtende omstandigheid, evenmin als hun wederzijdse gebrek aan genegenheid. 'Jij bent mijn vrouw,' zei hij. 'En zolang je dat bent, blijf je verdomme thuis, waar je hoort.'

Als ik terugkijk op deze problematische periode in ons leven, verbaast het me hoe weinig deze problemen mij verontrustten. Ik werd zelden helemaal wakker tijdens mijn vaders nachtelijke charges, en de volgende ochtend wist ik nog maar vaag dat er 's nachts iets was gebeurd. Op die ochtenden vroeg mijn moeder mij altijd of ik goed had geslapen, en als ik ja zei, keek ze zowel opgelucht als verbijsterd dat iemand door iets heen kon slapen wat de burens steevast wakker maakte. Misschien dwong ik mezelf erdoorheen te slapen, te bang om wakker te worden. Ik herinner me dat ik die zomer vaak nerveus was. Ik was steeds beducht voor de witte auto en ik had uitdrukkelijk de opdracht gekregen om naar binnen te hollen en het tegen mijn moeder te zeggen, zodra die verscheen.

Het moet een eenzaam jaar zijn geweest voor mijn moeder, die de hele dag op de telefooncentrale werkte en na thuiskomst voortdurend in angst leefde dat ze midden in de nacht gewekt zou worden of wakker zou liggen, louter door dat vooruitzicht. Ze had niemand met wie ze haar zorgen kon delen, want een kind van zes is geen geschikte vertrouwenspersoon. Om de zaak nog erger te maken had mijn moeder haar bedenkingen over de manier waarop ze mijn vader had behandeld en zelfs over de manier waarop zij hem had afgeschilderd tegenover mij. 'Nee, hij is geen slecht mens,'

antwoordde ze tot mijn verrassing op mijn vraag of hij dat was. ‘Hij zou je nooit met opzet kwaad doen. Hij is alleen onverschillig. Hij zal niet zo goed op je letten als ik.’

Die winter dacht ik vaak aan hem, hoewel de kou en de diepe sneeuw hem ervan weerhielden 's nachts onder het slaapkamer-raam van mijn moeder op te duiken. De paar minuten die ik met hem in zijn auto had doorgebracht, hadden op de een of andere manier alles veranderd, al kon ik niet uitleggen hoe dat kwam. Het was alsof ik plotseling intuïtief allerlei onbenoembare dingen begreep, waarvan ik me eerder nooit bewust was geweest. Ik zag telkens zijn zwarte duim en wijsvinger voor me, die een gloeiende sigarettenpeuk uitknepen, een gebaar waarop ik met chocoladesigaretten oefende, tot mijn moeder me betrapte en wilde weten wat ik aan het doen was. Ik wist wel beter dan het haar te vertellen.

Niet dat ik van hem hield, natuurlijk. Maar als ik aan mijn vader dacht, gebeurde er iets raars met mijn hart, net zoals die middag in de auto, toen hij zich over de passagiersstoel boog en het portier opendeed.

In de tuin achter ons huis stond een esdoorn, die mijn grootvader nog voor de oorlog had geplant. Deze boom was de droom van iedere kleine jongen. Ik kon niet wachten om erin te klimmen. De stam was te dik om tegenop te klimmen, maar er was een geïmproviseerd laddertje van balkjes tegenaan gespijkerd, en die voerde tot onder aan de kruin, op een hoogte van ongeveer twee meter, waar de boom zich ongelijk splitste in een lage kant die tot halverwege het huis kwam en een gezonde, dominante kant die veel hoger reikte.

Mijn moeder had me verboden in de boom te klimmen, nadat ze op een keer op de achterveranda was verschenen om me te roepen en mijn stem vanaf de top van de lage kant van de boom, op gelijke hoogte met onze bovenverdieping, op haar was neergedaald. Ik slingerde van tak tot tak naar beneden om mijn kunsten te vertonen. Mijn moeder was niet onder de indruk. ‘Als ik je nog één keer in die boom zie ...’ zei ze. Ofwel ze hield van onafgemaakte zinnen, óf ze wist niet hoe ze haar zinnen moest afmaken, en ik nam het haar kwalijk dat ze de consequenties niet formuleerde. Nu kon ik namelijk de mogelijke alternatieven niet overwegen. Maar

ik was een gehoorzame jongen en deed haar zin, als ze in de buurt was tenminste.

Na schooltijd, om halfvier, paste de nicht van mijn moeder – tante Rose noemde ik haar – op mij tot kwart voor vijf, wanneer mijn moeder thuiskwam van haar werk bij de telefooncentrale. Tante Rose woonde om de hoek, halverwege mijn school en ons huis. Ze gaf me kokosmakronen en we lachten onbedaarlijk om *Popeye the Sailorman*. Tante Rose keek ook graag naar worstelwedstrijden op zaterdagmiddag, hoewel haar gezicht rood werd van verontwaardiging over wat sommige deelnemers flikten, en hoe blind de scheidsrechters wel niet waren. Doordeweeks, als Olijffe eenmaal was gered, liep ik naar huis en wachtte op de veranda op mijn moeder. Ons huis was waarschijnlijk het enige in Mohawk dat altijd op slot was. Het enige huis dat je op slot móést doen, zei mijn moeder. En ik wist waarom, al was dat eigenlijk niet de bedoeling. Het was om mijn vader buiten de deur te houden.

De vijftien minuten tussen halfvijf en kwart voor vijf waren mijn klimkwartiertje. Elke dag durfde ik iets hoger, de dunne takken bovenin buigend onder het gewicht van mijn zevenjarige lichaam. Ik wist zeker dat ik, als ik de top van de boom had bereikt, over het dak van mijn grootvaders huis heen kon kijken, tot aan Third Avenue en de rest van Mohawk. Al snel had ik de lage kant bedwongen, maar aan de hoge waagde ik me nog niet. Ik kon net niet bij de tak die ik als eerste moest beklimmen, zelfs niet als ik op mijn tenen stond. Hoewel het geen grote sprong was, kreeg ik altijd knikkende knieën van angst. Als ik de tak miste, zou ik meters naar beneden vallen.

Dag in, dag uit stond ik bedroefd onder in de kruin en staarde naar het midden van de boom, roerloos, vervuld van zelfhaat en verlangen, totdat mijn innerlijke wekker me waarschuwde dat mijn moeder elk moment thuis kon komen. Als ik naar beneden sprong, voelde de grond zo zacht als een kussen, en wist ik dat ik een lafaard was.

Op een middag, toen ik weer stond te turen naar die donker-groene, met blauw gelardeerde boomtop, merkte ik plotseling dat er iemand naar me keek. Ik draaide me om en daar stond hij, voorover geleund op de achterveranda, met zijn armen op de balustrade. Ik wist zeker dat hij daar al een tijdje had gestaan, en ik schaamde me nog erger dan op de andere dagen, als er geen toeschouwers waren.

Toen ik hem daar zo zag, wist ik dat ik nooit van plan was geweest te springen.

‘Nou?’ zei hij.

Dat ene woordje was genoeg. Ik kan me niet herinneren dat ik sprong. Opeens hield ik de tak met beide handen vast, sloeg er toen een knie overheen en met een ruk trok ik me erop. Ik wist dat het een makkie zou zijn verder omhoog te klimmen, maar dat kon me niets meer schelen. Dat zou ik ook de volgende dag kunnen doen.

‘Je kan maar beter naar beneden komen,’ zei mijn vader. ‘Als je moeder je daarboven ziet, zijn we allebei de lul.’

Hij was nog niet uitgesproken of we hoorden een auto stoppen voor het huis. Vliegensvlug slingerde ik naar beneden.

‘Denk je dat je een geheim kunt bewaren?’ vroeg hij.

Toen ik ‘natuurlijk’ zei, sprong hij behendig over de balustrade en landde zo dicht naast me dat we elkaar bijna aanraakten. En toen was hij verdwenen.

3

Een week later werd ik door hem ontvoerd.

Ik was op weg naar huis vanaf tante Rose, toen ik de witte cabriolet zag, die met grote snelheid kwam aanrijden. Ik dacht niet dat de auto zou stoppen, maar dat deed hij wel. Op het laatste moment draaide hij plotseling naar mijn kant van de straat en hij kwam deinend tot stilstand, met een wiel op de stoep.

‘Wat is er aan de hand?’ vroeg mijn vader. Ik keek waarschijnlijk alsof er iets aan de hand was. Zijn kin was weer grijs van de stoppels en zijn wilde haardos zag er raar uit. Hij probeerde die met zijn zwarte vingers te fatsoeneren, maar dat hielp niet echt.

Ik zei dat er niets aan de hand was.

‘Heb je zin om een eindje te gaan rijden?’

Ik nam aan dat hij een ritje naar de melkboer bedoelde, voor een ijsje.

‘Kom hier,’ zei hij.

Ik wilde naar de passagierskant van de auto lopen.

‘Nee, hier,’ zei hij. ‘Je weet toch wel wat “hier” betekent?’

Eerlijk gezegd geloof ik niet dat ik dat wist. Ik begreep in elk geval niet wat voor zin het had om naast zijn autoportier te gaan staan. Daar kwam ik echter snel achter, want plotseling pakte hij me onder mijn armen, en het volgende moment bungelde ik hoog in de lucht, boven de voorruit van de auto, waar hij me honderdtachtig graden ronddraaide en in de stoel naast zich liet vallen. Mijn tanden klapten hoorbaar op elkaar, maar verder was het een zachte landing.

Hij zette de auto in de versnelling en we hobbelden van de stoep de weg op. We reden langs het huis van tante Rose, bij de melkboer vandaan. Ik dacht dat hij op het kruispunt zou keren, maar dat deed hij niet. We reden maar door, regelrecht Mohawk uit. Mijn vaders haar zat weer heel raar en het mijne ook, dat voelde ik.

De auto rook vreemd. Mijn vader leek het niet te merken, totdat hij uiteindelijk de lucht rook en zei: 'O shit!' Hij zette de auto aan de kant van de weg, half op de weg en half op de vluchtstrook. Eerst deed hij de motorkap open, daarna de kofferbak. Toen hij de motorkap opende, werd de vreemde brandlucht nog sterker. Mijn vader pakte twee gele blikken uit de kofferbak en prikte er gaten in. Toen schroefde hij een dop van de motor los en goot de twee blikken erin. Door de spleet tussen het dashboard en de motorkap zag ik zijn zwarte vingers in de weer. Ik dacht aan mijn moeder, die nu waarschijnlijk net haar sleutel in de voordeur stak en zich afvroeg waarom ik haar niet op de veranda opwachtte. Ik zond haar een telepathisch bericht, *Ik ben bij mijn vader*, totdat ik besepte dat deze boodschap niet bepaald geruststellend zou zijn, als ze haar überhaupt al bereikte.

Mijn vader gooide de motorkap en de kofferbak dicht en stapte weer in.

'Weleens zo'n ding gezien?' Hij gooide iets kleins en zwaars in mijn schoot. Het leek op een zakmes. Ik wist dat ik zo iets niet mocht aanraken van mijn moeder. 'Maak maar open,' zei mijn vader.

Dat deed ik. Telkens als ik iets had uitgekapt, kon ik er weer iets anders uittrekken. Er waren twee messen, een grote en een kleine, de blikopener die ik hem zojuist had zien gebruiken, een piepklein schartje waarmee je echt kon knippen, als er tenminste iets kleins geknipt moest worden, iets om je nagels mee schoon te maken en een vijl. Er zaten nog meer onderdelen aan het mes, maar ik wist niet waar die voor dienden. Met alle onderdelen uitgekapt, leek het mes op een halfzijdig verlamde spin.

'Niet kwijtmaken,' zei hij.

We waren inmiddels al een aardig eind buiten de stad en toen hij een zandweg inreed, dacht ik dat hij wilde keren. In plaats daarvan volgde hij de lange weg, die door een bos naar een kleine, roestige caravan leidde. Een grote, donkere man met een slappe hoed zat op een gebarsten betonblok. Mijn blik werd meteen getrokken door de hoed, waarop allerlei glimmende metalen voorwerpen zaten, die schitterden in de zon. Hij stond op toen mijn vader de auto knarsend stilzette, waardoor het grind opspatte en tegen de caravan kletterde.

'Nou?' vroeg mijn vader.

De man keek op zijn horloge. ‘Uur te laat,’ zei hij. ‘Niet slecht voor Sam Hall. Bijna op tijd. Wie is dit?’

‘Mijn zoon. We gaan hem leren vissen.’

‘En wie moet het jou dan leren?’ zei de man. ‘Hallo, Sams zoon.’ Hij stak een grote, bruine hand uit.

‘Toe maar, schud die lelijke poot van hem maar,’ zei mijn vader.

Dat deed ik, en toen pakte de man het visgerei dat tegen de caravan stond. ‘Maak je die kofferbak nog open, of moet ik ’m uit zijn scharnieren rukken?’ vroeg hij, toen mijn vader geen aanstalten maakte om uit te stappen en hem te helpen.

‘Wat een stuk chagrijn, vind je niet?’ fluisterde mijn vader, terwijl hij de sleutels over zijn schouder gooide.

‘Hé, jochie,’ riep de man. ‘Wil jij niet achterin zitten?’

‘Zeg maar dat ie je rug op kan,’ raadde mijn vader aan. ‘Heb je genoeg spullen voor ons drieën?’

De man ging met tegenzin op de achterbank zitten. ‘Genoeg voor mij en de jongen in elk geval. Voor jou weet ik ’t niet. Kan ie eigenlijk wel praten?’

Mijn vader gaf me een tik. ‘Zeg eens dag tegen Watje. Hij is half bruin en half blank, maar helemáál in de war.’

Watje leunde naar voren zodat hij me kon bekijken. ‘Hij is niet bepaald goed gekleed hiervoor.’ Ik droeg een dun T-shirt, een korte broek en gymschoenen. ‘Trouwens, dat ben jij ook niet. Was je van plan te gaan dansen, met die schoenen?’

‘Ik had geen tijd om me om te kleden,’ zei mijn vader schouderophalend.

‘Waar heb je dan in godsnaam gezeten?’

Mijn vader wilde antwoorden, maar liet toen zijn blik op mij vallen. ‘Ergens.’

‘O,’ zei de man die Watje heette. ‘Ben ik ook geweest. Hé, Sams zoon, weet je wat een *straight flush* is?’

Ik schudde mijn hoofd.

‘Hij heet Ned.’

‘Ned?’

Mijn vader knikte. ‘Mij hebben ze niets gevraagd.’

‘Hoe kwam dat?’

‘Misschien had het er iets mee te maken dat ik niet in de buurt was.’

‘Waar was je dan?’

‘Ergens,’ antwoordde mijn vader. ‘Daar schiet me trouwens iets te binnen.’

We reden hard over de landwegen en in de verte doemde een winkeltje op. We stopten naast de telefooncel. Mijn vader sloot de deur achter zich, maar toch kon ik flarden van het gesprek opvangen. Mijn vader zei dat ze de pot op kon.

Toen hij weer instapte, keek mijn vader mij aan en schudde zijn hoofd alsof ik iets verkeerd had gedaan. ‘Niet kwijtmaken,’ zei hij. Ik speelde nog steeds met het spinnenspeeltje.

‘Nu we toch stilstaan,’ zei Watje, ‘wat vind je ervan om het dak dicht te doen?’

‘Waarom?’ vroeg mijn vader.

Watje tikte op mijn schouder en wees naar boven. De zon was achter donkere wolken verdwenen, en de lucht was afgekoeld.

‘Me reet,’ zei mijn vader en hij scheurde de hoofdweg weer op.

Tien minuten later begon de hoosbui.

‘Je pa is een stomkop,’ merkte Watje op, nadat ze eindelijk het dak, dat vast bleek te zitten, omhoog hadden gekregen. We waren alle drie doorweekt. ‘Geen wonder dat je moeder ’m wel kan schieten.’

Het was al bijna donker toen we bij een houten huisje aankwamen. We moesten de auto achterlaten aan het einde van een zandweg en de laatste kilometer te voet afleggen, terwijl de laaghangende zon door de bomen scheen. We volgden de rivier, die soms naar links afboog en uit het zicht verdween. Maar even later hoorden we ruisend water en zagen we de rivier weer. Watje, die eigenlijk Norm bleek te heten, liep voorop en droeg de hengels en het meeste vistuig, gevolgd door mij en daarna mijn vader, die voortdurend mopperde. Zijn chique, zwarte schoenen waren geruïneerd, wat Watje veel plezier deed, en we werden opgevreten door de muggen. Mijn vader wilde weten welke malloot nou een huisje midden in de bossen bouwde. Hij vond dat iemand die gek genoeg was om zoveel moeite te doen, best een verhard pad had kunnen aanleggen, zodat je er tenminste kon komen. Watje zweeg, maar af en toe hield hij een natte tak vast en liet die dan schieten, zodat de tak fluitend over mijn hoofd schoot en tegen mijn vaders kin zwiepte, waarna Watje zei: ‘Voorzichtig!’